

BALIKESİR DÜVERTEPE KÖYÜ'NDE UNUTULMAYA YÜZ TUTMUŞ DÜĞÜN GELENEKLERİ

Süleyman KÖSEOĞLU* & Kerem Cenk YILMAZ**

* Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Oyunları ABD Yüksek Lisans Öğrencisi
suleymankoseoglu92@gmail.com

** Prof. Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları Bölümü, kcyilmaz@sakarya.edu.tr

Received Date: 23.03.2024. Revised Date: 24.04.2024. Accepted Date: 27.04.2024

Copyright © 2024 Süleyman Köseoğlu and Kerem Cenk Yılmaz. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Özet

Modern yaşam koşulları, geleneksel geçiş süreçlerini dönüştürme eğilimindedir. Modernleşme ile birlikte, geleneksel süreçler değişime uğramakta, ancak bu değişim toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Bu çalışmanın odak noktası, geleneksel değerlerin korunması ve geleceğe aktarılması, kültürel mirasın muhafaza edilmesi gerekliliğidir. Türk toplumunda aile kurma olgusu, farklı yörelerin kültür dinamikleri ile inşa edilmektedir ve aile olmanın törenselleşmesi, halk kültürü içinde önemli bir yer tutmaktadır. Ancak günümüzde düğün geleneklerinin kaybolma riskiyle karşı karşıya olması, bu çalışmanın önemini artırmıştır. Geleneğin geleceğe aktarılması sürecinin bir parçası olması, bu çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır.

Araştırma, Düvertepe köyü düğün gelenekleri ve kültürünü anlatan sözlü aktarım kaynakları ve literatür taramasıyla kavramsal bir çerçeve oluşturmuştur. Balıkesir ili, Sındırgı ilçesi ve Düvertepe Köyü araştırma sahası olarak belirlenerek, elde edilen verilere dayanarak sınırlar çizilmiştir. Düvertepe köyünde, sözlü ve yazılı kaynaklardan faydalanılarak, dört günlük düğün gelenekleri incelenmiş ve Yörük düğünlerinin kültürel dokusu anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu kapsamlı çalışmada, yöresel kaynak kişilerle bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiş ve yazılı kaynaklar taranarak Düvertepe köyünün Yörük halkının evlenme törenlerinde yaşadıkları tekrarlamaya pratiklerinin ve bu ritüeli geleceğe taşıma çabalarının izleri sürülmüştür.

Anahtar kelimeler: Balıkesir, yörük, geçiş dönemleri, düğün adetleri, evlenme, gelin başlığı, kültürel miras.

WEDDING CUSTOMS IN DÜVERTEPE VILLAGE, BALIKESİR, THAT ARE SINKING INTO OBLIVION

Abstract

Modern living conditions tend to transform traditional transition processes. With modernization, traditional processes are changing, but this change varies from society to society. The focus of this study is the necessity of protecting traditional values and transferring them to the future and preserving cultural heritage. The phenomenon of establishing a family in Turkish society is built with the cultural dynamics of different regions, and the ritualization of being a family has an important place in folk culture. However, the fact that wedding traditions are at risk of disappearing today has increased the importance of this study. Being a part of the process of transferring tradition to the future is the main purpose of this study.

The research created a conceptual framework with oral transmission sources and literature review describing the wedding traditions and culture of Düvertepe village. Balıkesir province, Sındırgı district, and Düvertepe Village were determined as the research area and boundaries were drawn based on the data obtained. In Düvertepe village, four-day wedding traditions were examined using oral and written sources and the cultural texture of Yörük weddings was tried to be understood. In this comprehensive study, individual interviews were conducted with local resource persons and written sources were scanned to trace the repetition practices of the Yörük people of Düvertepe village in their marriage ceremonies and their efforts to carry this ritual to the future.

Keywords: Balıkesir, Yörük, transition periods, wedding customs, marriage, bridal headdress, cultural heritage.

GİRİŞ

Kültür, sosyal bilimlerin merkezinde yer alır ve antropoloji, sosyoloji, psikoloji gibi disiplinler arasında köprü görevi görür. Akademik bir perspektiften bakıldığında, kültür; bireylerin ve toplulukların dünya görüşlerini, etkileşimlerini ve evrimlerini şekillendiren dinamik bir yapıdır. Kültür, dil, sanat, bilim, eğitim ve etik gibi alanlarda kendini gösterir ve bu alanlar aracılığıyla insanlığın kolektif bilgisini, değerlerini ve becerilerini aktarır.

Kültür, aynı zamanda bir adaptasyon ve iletişim aracıdır. Toplumsal normlar, değerler ve semboller yoluyla bireyler arası ve gruplar arası etkileşimi kolaylaştırır. Kültürel çeşitlilik, farklı toplumların benzersiz deneyimlerini ve çözüm yollarını yansıtırken, kültürel değişim ve etkileşim, bu çeşitliliğin sürekli bir evrim içinde olmasını sağlar.

Özgün bir akademik yorum olarak, kültürün sadece geçmişin bir yansıması değil, aynı zamanda geleceğe yönelik bir tasarım olduğunu söylenebilir. Toplumların karşılaştığı zorluklara ve fırsatlara yanıt olarak sürekli bir dönüşüm içindedir. Bu dönüşüm, bireylerin ve toplulukların yaratıcılığını, esnekliğini ve dayanıklılığını sergiler. İnsan deneyiminin ve bilincinin derinliklerine kök salmış geçmiş hakkında bilgiler sunar. Kültür en genel anlamda tarihsel ve toplumsal gelişim süreci içinde gelişen, toplumun duygu ve düşünce biçimini oluşturan, örf, adet, gelenek ve görenek kavramlarıyla kuşaktan kuşağa aktarılan sözlü ve yazılı unsurlardır.

Kültür oluşumunda sözlü aktarım kaynakları, toplumun bilgi, beceri, yaşayış biçimi ve inanç olgularını bir araya getirir. Buna bağlı gelişen kültürlenme sonucu karşımıza çıkan materyaller bizlere toplumun geçiş dönemleri dahil olmak üzere yaşayış biçimlerinin nasıl olduğu hakkında bilgi vermektedir. Buradan yola çıkarak örf ve adet unsurlarını bir araya getirmek, toplum kültürünün çerçevesini çizmekte yardımcı olacaktır.

Gelişmekte olan teknolojik iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte, geleneksel yaşamda kültürel ürünlerde hızlı bir değişim ve dönüşüm süreci yaşanmaktadır. Bu durum, Balıkesir'e bağlı Düvertepe köyünde de gözlemlenmiştir. Köyün düğün gelenekleri, özellikle kız isteme, nişan, düğün, oturma gecesi, gelin çıkarma ve gelin başlığı gibi önemli adetler, popüler düğünlerin etkisiyle değişime uğramıştır. Bu değişim, kültürel mirasın gelecek nesillere aktarımını tehlikeye sokmaktadır. Araştırmanın amacı, köyün düğün geleneklerini detaylı bir şekilde belgelemek ve bu değerli kültürel mirası korumak ve gelecek nesillere aktarmaktır.

Bu sebeple, Düvertepe köyünün düğün gelenekleri hakkında kapsamlı bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma, nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Balıkesir'in Sındırgı ilçesine bağlı Düvertepe köyünde yaşayan kaynak kişilerle yapılan kişisel görüşmelerden elde edilen veriler, literatür taraması yapılarak desteklenmiştir. Bu bilgilerin derlenmesi ve yazılı bir kaynak oluşturulması, kültürel mirasın gelecek nesillere aktarımını açısından son derece önemlidir. Bu çalışmanın sonuçları, köydeki geleneklerin anlamını ve önemini vurgulayarak, kültürel mirasın sürdürülebilirliğine katkıda bulunacaktır.

Düvertepe Köyü Düğün Gelenekleri

Düvertepe köyünün tarihine dair en kapsamlı kaynak olan Hurşit Kahraman'ın "Düvertepe" adlı kitabından alıntılanan bilgilere göre, köyün ilk ataları Çorumlu Oymağı'na dayanmaktadır. Bu oymak, Batı Anadolu'ya, Kareslioğulları ile birlikte gelmiştir ve Çorumlu Oymağı'nın obaları, serin yaylaları tercih etmiştir. Bugünkü Düvertepe köyü, çevredeki dağın obalardan gelen küçük toplulukların, özellikle Dursunbey ve Poyrazderesi gibi akraba obalardan gelen göçlerle oluşmuştur (Kahraman, 2011: 27).

Köyün genel geçim kaynakları arasında madencilik, hayvancılık ve tarım bulunmaktadır. Bu kaynaklar, köy halkının geçimini sağlamak için önemli bir rol oynamaktadır. Hurşit

Kahraman'ın kitabı, köyün tarihini ve köy halkının yaşamını detaylı bir şekilde anlatarak, bölgenin kültürel ve sosyal yapısına ışık tutmaktadır.

Balıkesir iline bağlı Sındırgı ilçesi ve eski adı Çorum olan Düvertepe köyünün düğün adetleri Yörük Türkmen gelenekleri içerisinde yer almaktadır. Göçebe yaşayan toplumlara Yörük, yerleşik hayata geçenlere ise Türkmen denilmektedir. "Düvertepe" köyü düğün geleneklerinde kız isteme, nişan, kına, düğün, oturma gecesi ve "seysana" bulunmaktadır. Bu gelenekler köyde büyük yardımlaşma ve dayanışma örneği oluşturur.

Anadolu'da düğün geleneği, toplumsal yaşam hakkında bilgiler verir. Özellikle gelenek ve göreneklerin gelecek kuşaklara taşınmasında ve kültürel belleğin yeniden inşasında düğünler önemli rol üstlenir. Toplum ve insan hayatına baktığımızda, insanın yaşamı boyunca üç önemli geçiş dönemi geçirdiğini görürüz. Bunlar doğum, evlenme ve ölüm olgularıdır. Geçiş dönemlerinde görülen adet, gelenek ve görenekler belirli törenlerle kutlanır. Bu ritüeller içerisinde yapılan birtakım uygulamalar bir toplumun ya da belirli bir coğrafyanın geleneksel halk kültürünün büyük bir kısmını oluşturur. "Bunların hepsinin amacı, genelde insanın yeni durumunu kutlamak ve kutsamak, aynı zamanda da onu "geçiş" sırasında yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilerden korumaktır (Yeşil, 2014: 118)

Gelenek ve görenekler, toplumun hafızası gibidir; geçmişten günümüze uzanan bir köprü kurar ve bizi biz yapan değerleri, inançları ve yaşam tarzlarını korur. Bu uygulamalar, bir topluluğun kimliğini ve birliğini güçlendirir, kuşaklar arası bağları sağlamlaştırır ve toplumsal ahlak ile dayanışmayı pekiştirir. Örneğin, Yörük kültüründe göç etme, hayvancılık ve aile yapısı gibi gelenekler, bu topluluğun hayatta kalmasını ve kimliğini korumasını sağlamıştır. Aynı zamanda, bu gelenekler, Yörüklerin doğaya ve çevreye olan saygısını, topluluk içindeki dayanışmayı ve sosyal düzeni yansıtır. Gelenek ve görenekler, sadece geçmişin izlerini taşımakla kalmaz, aynı zamanda geleceğe yön verir. Toplumun sürekli değişen ihtiyaçlarına uyum sağlayarak evrilebilir ve yeni nesillere aktarılırken, onların da kendi zamanlarının izlerini taşımasına olanak tanır. Bu süreç, toplumun dinamik yapısını ve kültürel çeşitliliğini korumasına katkıda bulunur.

Örnek'e (2000: 126) göre, "toplumda kuşaktan kuşağa geçen kültür kalıtları (mirasları), alışkanlıklar, bilgiler, beceriler, davranışlar vb. gelenekler içerisinde yer alır" (Artun, 2016: 145).

"Türkçe sözlükte görenek, bir şeyi eskiden beri görüldüğü gibi yapma alışkanlığı olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi, göreneğin örf, adet ve geleneğe oranla yaptırım gücü daha zayıftır. Diğer sosyal alışkanlıklarda olduğu gibi, görenekler için bir şeyin mutlaka yerine getirilmesi gibi bir zorunluluk yoktur. Görenekler süreklilik kazandığı gibi, bir süre sonra da ortadan kalkabilirler" (Artun, 2016: 148).

Görenekler, günlük yaşantıda, büyüklerinden gördüklerini, doğru mu? yanlış mı? diye sorgulamadan, gördüğü gibi yaparak kazanılır. Toplumsal ilişkilerin düzenlenmesinde gelenek ve görenekler önemli bir rol oynar ve çeşitlilik gösterir. Görenekler komşuluk ilişkilerinde yaşlılara yardım etmek, ortak alanlarda birbirine saygı duymak gibi davranış kalıplarını belirleyerek sosyal ilişkilerin düzenli hale getirilmesine yardımcı olur.

"Bu noktada, bireyin algısını harekete geçirecek, onda bir etik anlayış oluşmasını ve bu anlayış kaynaklı ahlâkî davranışların yerleşmesini sağlayacak âdet, gelenek, görenek, töre ve örflerin yol göstericiliği tartışılmaz bir gerçeklik durumundadır (Çobanoğlu, 2020: 152).

Sonuç olarak, gelenek ve görenekler, toplumun temel taşlarıdır ve onun zenginliğini, çeşitliliğini ve sürekliliğini simgeler. Bu kültürel miras, toplumun geçmişle bağını

koparmadan geleceğe yürümesini sağlar ve her birimizin bu mirası koruyup zenginleştirilmesi, toplumun sağlıklı bir şekilde gelişmesi için önemlidir.

Yörük kültürü, Anadolu'da göçebe veya yarı göçebe bir yaşam tarzını benimsemiş Türkmenlere ve Oğuz boylarına ait zengin bir kültürel mirastır. Temel geçim kaynağı olarak hayvancılıkla uğraşan Yörükler, özellikle koyun ve keçi yetiştiriciliği konusunda uzmanlaşmışlardır ve mevsimsel olarak daha yeşil meralar arayışında göç ederler.

Yörük kelimesinin, yörük ağzında yürümek-yürümek sözcüğünden türediği düşünülmektedir. Aslında konargöçer diye adlandırılan yörükler genellikle küçükbaş hayvancılıkla uğraşırlar. Hayvanların beslenebilmesi için otlak arayışına giren yörükler, kışları kışlak yazları yaylak yerlere göçmektedirler. "Kadri"ye (1942: 834) göre, gerek gündelik dilde gerekse de akademik literatürde "Yörük ve Türkmen" terimleri sıkça karıştırılan ve birbirlerinin yerine de kullanılabilen kavramlardır. Genel anlamda Anadolu ve Rumeli'de konar-göçer hayatı benimsemiş Türk topluluklarına verilen "Yörük" adı; ilgili alandaki çalışmalara göre "yürümek" sözcüğünden türemiş, daha sonra ise göçebe halkı betimlemek için kullanılır hale gelmiştir" (Nas, 2015: 26).

Bu görüşe karşı çıkanlar ise "Yörük" kelimesinin "yürümek" sözcüğünden yola çıkılarak tanımının yapılmasının yanlış olduğunu, "Yörük" ağzında "yürümek" fiilinin "yörümek" şeklinde kullanıldığını bundan dolayı bu tür bir adlandırmanın "Yörük" sözcüğü ile ilişkilendirilmemesi gerektiğini ileri sürmektedir" (Nas, 2015: 26).

Düvertepe Yörüklerinde Düğün

İnsanın yaşamı boyunca geçirdiği üç önemli evre vardır: doğum, evlenme ve ölüm. Geçiş dönemlerinde görülen adet, gelenek ve görenekler belirli törenlerle kutlanır. Bu ritüeller içerisinde yapılan birtakım uygulamalar bir toplumun ya da belirli bir coğrafyanın geleneksel halk kültürünün büyük bir kısmını oluşturur. Kökleri çok eski çağlara dayanan düğün gelenekleri, Türk toplumunun hayat görüşünün ve dini inançlarının izlerini taşır. Kötü ruhlardan korunma, örtünme, tapınma, temizlenme ve statü değiştirme gibi durumlarla ilgili uygulamalara, gelinin merasim için hazırlanmasında da başvurulmuştur. (Aydemir, 2013).

Gençler arasında birbirini tanıma yolu ile nişanlanmalar ve evlenmeler olduğu gibi ailenin isteği veya hısım akraba örgütlenmesi ile de evlenmeler olmaktadır. Suyolunda, tarlada, bağda bahçede çalışırken düğünlerde ve bayramlarda genç kızlar ve erkekler birbirini tanıma fırsatı bulurlar. Aracılar iki tarafın gönlünü yapmaya çalışır. Erkek tarafı aile büyükleriyle beraber kız tarafına başvurur. Bu görüşmelerde olumlu cevap alınırsa ziyaretler yapılır. Köyde düğünler perşembe günü başlar, pazartesi günü son bulur. Düğün tarihini kız tarafı tayin eder. Buna gün alma denir. Düğün gününden üç gün önce sepi (çeyiz) serilir. Kına ve düğün aynı gün yapılır. Kına günü erkek tarafından yengeler, kıza alınan giyecek ve takılardan oluşan işlemeli bir bohça hazırlanıp bu bohçayla erkek tarafı alay halinde kız evine gider. El öpmeden sonra yenge ve kaynana tarafından bohçalar açılır. Kıza alınan giysiler giydirilip takılar takılır. Çok eski yıllarda altın takıların yerine gümüş takılar takılır kullanıldığı ifade edilmektedir. Nişanlı kızın erkek tarafından gelen misafirlerle oynaması adettir. Kız oynarken damat kızın başına ve çalgıcılara para ve şeker serpilir. Kızın yakınları kıza getirdikleri hediyeleri ortaya konulan bir kalbur içine atılır. Başka bir günde kız tarafı erkek tarafı için hazırladığı bohçaları aynı törenle erkek evine götürülür. "Gelin çıkarma gününden bir gün önceki gün kına günüdür. Gece de kına gecesi yapılır. Kına günü ikindi namazından sonra davullarla kınacılar güvey evinden hareket eder"(Kahraman, 2011: 186).

Kına alayı buradan kız evine gelir. Daha önce bir tepsi içinde kına hamuru hazırlanır. Kına hamurunun içine batırılmış çıra parçaları ateşlenir. Kız yengesi bu tepsiyi, üstüne al örtü

örtülmüş gelin adayı kızın üstüne tutar. Kız bu sırada usta bir kadın tarafından içli ve acıklı maniler söyleyerek ağlatılır. Buna gelin ağlatma denir(Kahraman, 2011: 186).

Kına gecesinde gece yarısına kadar türküler söylenip köyün yöresel oyunları oynanır. Kına gecesi bittikten sonra gelin anne evine gider. Gelin kızın saçına, ellerine ve ayak bileklerine kadar kına yakılır.(Arife Köseoğlu, Kişisel Görüşme, 10.03.2021).

Sepi Evi

Çeyiz serpmeye ülkemizdeki birçok aile tarafından kız çocuklarının doğumundan itibaren çeyizleri hazırlamaya başladığı bir gelenektir. Düğün gelenekleri içerisinde çeyiz serpmeye Gelinin çeyizlerinin sergilendiği alana sepi evi denir. “Evlilik gelenekleri içerisinde çeyiz serme, çeyiz gösterme adeti Anadolu'nun pek çok yerinde görülen bir uygulamadır. Kız evinin hazırladığı çeyiz kızın statüsünün belirlenmesi, ailesinin itibarının yükseltilmesi amacıyla düğün öncesinde evinde gösterilir. Bu hem kızın hem de ailesinin o güne kadar sarf ettikleri emek ve masrafın bir göstergesi hem de verilenlerin neler olduğu hakkında herkesin şahitlik edebileceğine dair bir güvencedir (Bahşıoğlu, 1998: 31).

Sepi evi, kız tarafından müsait olan herhangi bir boş evde hazırlanır. Sepi evinde gelinin hazırladığı el emeği, göz nuru, örmeli, işlemeli, allı pullu, boncuklu ata yadigarı çeyizler sepi evinin tavanına, duvarlarına gerilen iplere düzenli bir şekilde serilir. Resim 1 de görüldüğü gibi Sepi evinde sepinin serildiği her gün insanlar sergilenen çeyizleri görmeye gelir.

Resim 1: Sepi Evi.

<https://www.facebook.com/Akcayismai/photos/a.793918910713535.1073741898.233689410069824/793918940713532>, Erişim Tarihi: 05.03.2021.

Köyün kadınları ve genç kızları tarafından sepi evinde köyün geleneksel oyunlarını kaşıkla oynanır.

Sepi evinde olan köyün genç kızları ve erkekleri sevdikleriyle bakışma görüşme fırsatı bulurlar. Damat çeyizlere göz kulak olmak için üç gece boyunca sepinin serildiği evde kalır. Cumartesi kına eğlencesi bitince gece yarısı sepi bozulur çeyizler sandıklara toplanır. Pazar günü toplanan çeyizler süslenmiş öküz arabasına yüklenir ve gelin çıkarma olmadan önce çeyizler erkek evine taşınır. Götürülen çeyizler eve yerleştirilir ev hazır hale getirilir.

Oturama Gecesi

Kına günü, gece köyün meydanı olan, oda avlusunda yapılan bir eğlencedir. Oturama gecesinde erkekler eğlenir, kadınlar seyreder. Topluca düğün çırası ile düğün için lazım olacak odun

dağlardan getirilir. Kına gecesi bu çıralarla köy meydanında büyük ateş yakılır. Dağlardan çıra getirenlere “çırakman” yakılan ateşe de çırakman ateşi denir. Yatsı namazından sonra davullar çalmaya başlar. Oturama yerine hasırlar, kilimler, çullar, keçeler serilir. Bayraktar ve diğer Seymenler konak verilen evleri teker teker ziyaret ederek onları oturama yerine davet eder. Misafirler çalgılar eşliğinde şarkılarla, türkülerle oynaya oynaya oturama yerine getirilir. Misafirler kendilerine ayrılan yerlere oturtulur. “Bayraktar önce çevre köy ve kasabalardan misafirleri oynatır. Köyün yaşlıları da isterlerse oynatılır. Köyün delikanlıları bayraktar tarafından ikişer veya toplu halde oyuna kaldırılır. Oturama yerinde düzeni sağlamak bayraktarın görevidir. Düğün bayrağını o taşır. Damadın bir sağdıç vardır. Sağdıç demek kardeş demektir. Düğün zamanında kızında bir sağdıç vardır. Sağdıçlar düğün süresince kız ve damadın bütün işlerini görmek zorundadırlar” (Kahraman, 2011: 187-188).

Bayraktarların taşıdığı düğün bayrağı, kenarları oyalı kırmızı bir yazmadan(yemeni) yapılır. Bayrağın ucuna elma saplanır. Bu elmaya toplu iğneler batırılır. “Türklerde “al”, kutsal ve tanrısaldir. Türklerin eski inanç sistemlerinden Şamanizm’de Al ruhu ya da Al ateş adıyla bilinen bir ateş tanrısına yahut koruyucu bir ruha inanılırdı. Al ruhu, tarih öncesi devirlerde tasavvur edilenin aksine kötü bir ruh olarak görülmemiştir. O, Türk inanışlarında kuvvetli ve hami (koruyucu) tanrılardan biri olmuştur(İnan, 1998: 263). Türklerde “al” ve “kırmızı” düğünün, ergenliğin, muradın, kızlığın ve gerdeğin rengidir. Dede Korkut’ta gerdeğin ve gerdek elbisesinin rengi “kırmızı”, gelinliğin sembolü ise “al” duvaktır (Ögel, 1991: 409). Bayrağın ucuna takılan elmanın bolluk ve bereket getireceğine inanılır. Bayraktarlar düğüne gelen misafirleri davul ve zurna eşliğinde karşılarlar. Misafirler tarafından bayrağa para veya altın takılır. Takılan bu altın ve paralar kim tarafından takıldıysa bir deftere yazılır. Toplanan paralar düğün sahibine teslim edilir. Düğün sahibi bayraktarların görevi bittikten sonra hepsine para verir ve içki alır.

Gelin Başının Hazırlanması

Tüm toplumlarda olduğu gibi, Türk kültüründe de önemli yeri olan giyim sosyal, ekonomik, kültürel ve inanç gibi faktörlerden etkilenerek oluşmaktadır. Türk düğün geleneklerinde kadın giyimine ve kadın başlıklarına çok önemli bir yer verilir. Yöresel farklılık gösteren giyim kuşam o kültür hakkında bizlere bilgi verir. “Giyim kuşam alanında Türk kültür esintilerini ayrıntılı bir şekilde yansıtan Yörük kadınları ihtiyaçlarını genellikle kendileri hazırlamaktadır (Ak, 2017: 307) Yörük kadınlarının genel giyimleri birbirlerine benzer biçimde olup, göğnek, üç etek, kuşak, yelek, çarık, yemeni gibi giyim öğeleri yörük toplumlarında ortak görülen başlıca giyim eşyalarıdır. Düvertepe Yörüklerinde gelin, baba evinden çıkmadan önce gelinin başlığı hazırlanır. Gelinin başlığını hazırlayanlar köyün becerikli kadınlarıdır. Baba evinden oğlan evine giderken bu baş süslemesi üzerine uçları pullarla işlenmiş al renkli bir örtü örtülür. Bunun üzerine renkli tüyler, çeşitli takılar yerleştirilerek duvak yapılır. Baştaki takılar ve tüyler arasında, uğur ve aydınlık getirmesi, kötülükleri uzaklaştırması inancı ile küçük bir ayna da yerleştirilir. “Türk folklorunda ayna, aydınlığın, el değmemişliğin simgesidir. Geleneksel düğünlerde, gelin alayı önünde götürülen süslü ayna, gelinin bakireliğini simgeler (Angın, 2021: 43)

Gelin giyindikten sonra gelin başı hazırlığına geçilir. Hazırlığın ilk safhasında, gelin başlığında bulunan tığ otları toplanır. Mayıs ayında oluşumunu tamamlamış olan tığ otları, kök boya ile boyanır. Boyama işleminde kullanılan yörede Alabada otu denen otun adı Labada (evelik) otudur. Alabada otu kökü ile tığ otu kaynatıldıktan sonra sarı renk elde edilir. Sarı rengi elde ettikten sonra, diğer renkleri elde etmek için sentetik boya tozlarından faydalanılır. Boyanan tığ otları parlak ipeksi bir görünüm kazanır. Resim 2 ve 3’te iki halinide görebiliriz

Resim 2: Ham Tıg Otu ve Kök boyalı tıg otu (Kişisel arşiv, 2021)

BaŐlıgın yapımında ilk olarak silindir Şeklinde bir kutu gelinin başına yerleştirilir. Kutunun kaymaması iÇin bir yazma ile kutunun tepe noktasından, gelinin Őene altına sıkıca baŐlanır. Buna Őene başı denir. Resim 3 ve 4'te manken ve kiŐi üzerinde görülmektedir.

Resim 3: Silindir Kutu (Kişisel arşiv, 2021)

Resim 4: Őene Başı (Kişisel arşiv, 2021)

Őene başı baŐlandıktan sonra iki metre uzunluğunda al bezi örtülür ve kutunun saçına, soluna ve arkasına renk renk allı pullu oyalarla işlenmiş yazmalar(yemeni) sarkıtılır. Sonrasında silindir kutunun  vresine, kök boya ile boyanmiŐ tıg otları dizilir ve altın veya gümüş paralardan hazırlanmiŐ alınlık yerleştirilir. Çeşitli yazma oyları ile alınlıgın üstünü  vreleyecek Şekilde hazırlanır. Oylar da takıldıktan sonra son olarak gelin teli takılır. Gelin teli, genÇ kız evlenirken alınır. Genellikle gümüŐten olan bu tel gelinin saŐ meliklerine ve baŐlıđa takılır. Resim 7 ve 8 de bu aŐamalar gözükmektedir. (Arife Köseoğlu, Kişisel Görüşme, 10.03.2021).

Resim 5: Oylar (Kişisel Arşiv, 2021)

Resim 6: Gelin Başı Önden ve Arkadan Görünüm (Kişisel Arşiv, 2021)

Seysana

Gelin çıkarma gününde sabahleyin seysana toplanır. Öğleye kadar bitirilir. Seysananın aslı; sayışane veya seyishane'dir. Bugünkü türkçe anlamına göre; seyisin at ile ev ev, dolaşarak azık(yiyecek toplamasıdır). Bu adet düğünlerde devam eden gelenektir. Düğüne çevre köy ve kasabalardan gelin çıkarma gününden önce misafirler gelir. Misafirlerin ağırlanması için köy halkı seysana yolu ile düğün sahibinin yardımına koşar. Kimi de para yardımında bulunur. Seysana köy halkının büyük bir yardımlaşma ve dayanışma örneğidir. Düğünlerde seysana toplamak için bir beygire iki köfe sarılır. Köfelerin üstüne desenli bir kilim örtülür. Hangi evler seysana çıkaracak ise bu evler tek tek çalgılarla bayraktar eşliğinde ziyaret edilerek ve türküler, maniler söyleyerek toplanır”(Kahraman, 2011: 188-189).

Gelin Çıkarma

Pazar günü ikindi ezanından sonra gelin çıkarma yapılır. Gelinin başlığı hazırlanırken çeyizleri de hazırlanıp bir ata yerleştirilir ve gelin ile beraber köy içinde gezdirilir. Resim 8 de görüldüğü üzere gelini almaya gelirken damat yengeleri, yakınları ve genç kızların gelin gibi başları süslenir. (Arife Köseoğlu, Kişisel Görüşme, 10.03.2021).

Resim 7: Gelin Alıcılar (Kişisel Arşiv, 2021).

Gelin gibi süslenen bu kişilere gelin alıcı denir. Gelin alıcılar ile gelin arasındaki fark gelin alıcıların gözleri görünecek bir biçimde yazma ile kapalıdır. Gelinin ise yüzü tamamen iki metrelik al bezi ile örtülüdür.

Resim 8: Gelin alıcı (Kişisel Arşiv, 2021)

Gelini almak için damadın akrabaları, düğüne katılan kalabalık halk, gelin alıcılar, önde bayraktarlar ve müzisyenlerle beraber düğün evine gelir. “Gelin kızın hazırladığı birbirine tutturulmuş ipekten yapılmış pullu püsküllü para kesesi, tütün kesesi, başa giymek için irakçın ve peşkir seğmenlere dağıtılır. Seğmenler bu hediyeleri gelini dolaştırıp getirinceye kadar boyunlarında asılı bulundururlar. Gelin son defa yakınlarının elini öperek veda eder. Köy imamının yakınlarının tekbir sesleriyle ana evini terk eder. Merdiven başında gelini beklemekte olan güvey tarafı gelini teslim alır. Gelin kapıda görülünce kol kola girmiş köyün seğmenleri şu maniye topluca söylerler. O anda çalgılar susar (Kahraman, 2011: 190). “Gelin süslenmiş bir ata bindirilir. Gelinin akrabaları, bolluk bereket getirmesi için gelinin başına buğday, şeker ve bozuk para serperler.

Resim 9: Gelin Çıkarma (Kişisel Arşiv, 2021).

Gelin, damat evine götürülürken Kocapınar deresinin orada, köyün gençleri izleyenler arasında olan sevdiklerine veya göz koydukları kızlara elma atarlar. Bu elmanın anlamı gönlüm sende demektir. Eğer kızın da gönlü varsa o elmayı alır ve bu şekilde iletişim kurulmuş olur. Gelin, damat evine yaklaşınca, gelin başlığında bulunan aynayı çıkarır ve aynayı köyün çocuklarından

kim kaparsa müjde parası için damada götürür verir. Karşılığında damattan bir miktar harçlık alır. Gelinin gönderdiği aynanın anlamı, yolumuz ayna gibi parlak olsun demektir.” (Arife Köseoğlu, Kişisel Görüşme, 10.03.2021).

“Türk kültüründe gelin almanın ayrı bir yeri vardır. Gelin almak, aynı zamanda çoğalmak, soyu sürdürmek, ad yaşatmak kısaca devamlılık anlamlarına geldiğinden her dönemde, her bölgede önemsenmiş, çeşitli gösterilerle anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla Erzurum düğünlerinde yaşatılan “elma atma töreni”, Orta Asya’dan Anadolu’ya taşınan meyve sunma sahnelerinin uzantısıdır. Yabancı soya mensup olan gelinin, kocasının soyunun ataları ve koruyucu ruhları tarafından kabul edilmesi için yapılan bir kurban ayininin kalıntısı olan, Şamanizm, Budizm ve Manihaizm izlerini taşıyan meyve saçma geleneğinin taşıdığı anlam, zamanla, gerek Asya gerek Anadolu’daki Türk toplumlarında birinin biriyle evlenmek ya da birlikte olmak istediğinin göstergesine dönüşmüştür”(Üstünova, 2011, s. 146).

“Gelin damat evine gelir. Attan inmek istemeyen naz yapan gelin kıza attan inmesi için damadın annesi, babası maddi durumlarına göre inek, kuzu, tarla, altın gibi hediyelere söz verir. Gelin tam evin kapısından girerken damadın annesi gelinin başına üstlük örter ve sağ eline ve kapı koluna tereyağı sürülür. Gelin yağlı elini kapı kulbu ve eşiğine sürer. Bunun nedeni ise yeni evinde hayatının kolay olacağına inanılmasındandır.

“Gelin kapı eşiğini geçerken damat tarafından birisi gelin adına: “atladın eşiği, yılda bir oğlan beşiği” der. Bu söze göre damat tarafı gelinden her yıl bir erkek çocuk istemektedir (Kahraman, 2011: 191).

“Ata bindiğinden beri konuşmayan gelin, kendisi için hazırlanmış yere oturur. Gelin başlığının içinden herkesi gören gelin hiç konuşmaz ve damadın gelip kendisini konuşturmasını bekler. Damat sağdıçlarıyla yatsı namazına gittikten sonra cami hocası eşliğinde evin kapısında kısa bir dua okunur. Sonra damat içeri girmeye hazırlanırken sağdıçları tarafından yumruklanır. Damat eve girdiğinde kim kimin ayağına basarsa artık hayatta onun sözü geçerlidir. Sonrasında konuşmayan nazlı gelini konuşturmaya çalışır. Gelinin özene bezene hazırlanan gelin başlığını damat bozar. Pazartesi sabahı gelin allı pullu yazmasını takar güzel elbiselerini giyer. Damat ise dokuma kumaştan yapılan giysilerini giyer ve aile büyüklerinin ziyaretine el öpmeye gidilir.

SONUÇ

Düvertepe köyü halkı için düğün törenleri, birlik ve beraberlik olgusunu güçlendiren ve sosyal ilişkileri kuvvetlendiren önemli bir etkinliktir. Düğünlerde maddi güce göre herkesin yardımında bulunduğu tespit edilmiştir. Düvertepe düğün adetlerinin hazırlık süreci ve uygulama biçimleri üzerinde durularak, sürecin işleyişi tespit edilmiştir.

Düvertepe’de düğünler, perşembe günü başlar ve pazartesi sabahı son bulur. Düğün öncesi üç gün önce sepi evi kurulur. Sepi evi, gelinin çeyizlerinin sergilendiği özel olarak hazırlanan bir evdir. Gelin çıkarma gününden bir gün önce kına gecesi düzenlenir. Kına gecesinde sadece kadınlar eğlenirken, kına gecesinin olduğu anda oturma gecesi düzenlenir ve sadece erkekler eğlenir. Oturma, dağlardan toplanan odun ve çıralarla köyün meydanında büyük bir ateş yakılarak etrafında oyunlar oynanıp türküler söylenen bir eğlence biçimidir. Gelin başı hazırlığı, gelin için özel bir törendir. Gelin başlığı, gelin alıcılarının başlığından daha güzel ve özenerek yapılmaktadır. Allı pullu oyalı yazmalar ile bahar aylarında çıkan tığ otu denen ot, gelin başlığının hazırlığında kullanılmaktadır. Gelin alıcıların yüzlerinin açık olduğu, gelinin ise al bez adı verilen bir yüz örtüsüyle kapalı olduğu görülmüştür.

Ancak, Düvertepe köyünde yapılan görüşmeler sonucunda, düğün törenlerinde yapılan ritüellerin neredeyse hiçbirinin günümüze taşınmadığı tespit edilmiştir. Bu zengin düğün geleneğine rağmen, geleneklerin günümüze kadar sürdürülmemesi önemli bir dikkat çekici

noktadır. Gelişen teknoloji ve küreselleşme sürecinde, kültürel unsurların değişime uğraması kaçınılmaz bir durumdur. Düvertepe köyünde yaşanan bu durum da kültürel yozlaşmanın bir örneğini sunmaktadır. Zamanla, köydeki geleneksel kültürel ürünlerin büyük ölçüde değiştiği gözlemlenmiştir. Teknolojinin etkisiyle, geleneksel yaşam tarzları, giyim kuşam, beslenme alışkanlıkları ve iletişim biçimleri gibi pek çok unsurda önemli değişimler yaşanmıştır. Bu değişimler, köy halkının yaşam tarzlarında ve değerlerinde önemli kaymaları beraberinde getirmiştir.

Ancak, bu sürecin sadece kültürel yozlaşma olarak değerlendirilmesi doğru olmayabilir. Kültür, doğası gereği dinamik ve zamanla değişir. Düvertepe köyünde yaşanan değişimler, kültürel kimliğin evrildiği bir sürecin parçası olarak da görülebilir. Önemli olan, bu değişimin kayıt altına alınması ve yeni nesillere aktarılmasıdır. Bu sayede, geçmişin mirası korunurken, geleceğe daha sağlam bir köprü kurulabilir.

KAYNAKÇA

A. Yazılı Kaynaklar

Ak, M. (2017). Yörüklerde Kadın. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 307.

Angın, M. S. (2021). Dünya ve Türk Kültüründe Tarihi, Mitik ve Ekinel Açından Ayna'nın Yeri. *Folklor Edebiyat Dergisi*, 43.

Artun, E. (2016). Türk Halkbilimi. Karahan Kitabevi, Adana.

Bahşişoğlu, A. (1998). Türk Kültüründe Çeyiz Geleneği ve Kastamonu Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çobanoğlu, S. (2020). Halkbilimsel Açından Türk Dünyası Sosyokültürel. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 152.

Kahraman, H. (2011). Düvertepe Köyü Kitabı. Balıkesir.

Nas, G. E. (2015). Yörük Kültüründe Düğün-Ölüm Âdetleri ve Adlandırmaları. *Journal of Turkish Language and Literature*, 26.

Ögel, B. (1991). Türk Kültür Tarihine Giriş VI. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Üstünova, K. (2011). Erzurum Düğünlerinde Elma Atma Geleneği. *Milli Folklor*, 146.

Yeşil, Y. (2014). Türk Dünyası'nda Geçiş Dönemi Ritüelleri Üzerine Tespitler. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 118.

B. Sözlü Kaynaklar

Arife Köseoğlu, 01.05.1964 Balıkesir Sındırgı doğumlu, Emekli işçi.

C. İnternet kaynakları

<https://www.facebook.com/Akcayismai/photos/a.793918910713535.1073741898.233689410069824/793918940713532>